Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2023/857

2023 12 8

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Atsparios, tvarios ir atsakingos Europos Sąjungos svarbiausiųjų žaliavų tiekimo grandinės kūrimas“

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2023/857)

Pranešėja **Cinzia DEL RIO**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 1 25
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2023 9 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 9 20
Plenarinė sesija Nr.	581
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	156 / 36 / 44

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. Nuomonėje siekiama pirmenybės tvarka nustatyti socialinius ir aplinkosauginius atsakomuosius veiksmus, susijusius su didėjančio svarbiausiųjų žaliavų naudojimo trečiųjų šalių vertės grandinėse poveikiu, nes pasaulinių vertės grandinių, klimato kaitos ir deramo darbo sąsaja iki šiol nėra pakankamai atidžiai išnagrinėta. Kalbant apie Europos strateginį savarankiškumą, kiti gyvybiškai svarbūs sektoriai, įskaitant sveikatos priežiūros, gynybos ir elektronikos, yra ypač pažeidžiami galimos nesąžiningos trečiųjų šalių konkurencijos ar manipuliavimo.

1.2. Dėl bendro COVID-19 pandemijos, geopolitinių Rusijos invazijos į Ukrainą pasekmių ir atsinaujinusios įtampos tarp JAV ir Kinijos Indijos ir Ramiojo vandenynų regione poveikio vis labiau ryškėja tarptautinių santykių poliarizacija. Pasaulinės Europos Sąjungos (ES), JAV ir Kinijos konkurencijos sąlygomis, šiandien Vyriausybių ir ES prioritetas – užtikrinti būtiniausiais žaliavas siekiant remti pramonės sistemos skaitmeninę ir žaliąją pertvarką sukuriant naują retųjų žemių elementų tiekimo geografinę struktūrą. Socialinių aplinkosaugos standartų visose vertės grandinėse laikymasis ir toliau yra vienas iš pagrindinių ES politikos tikslų visose šalyse ([1]).

1.3. Siekdamas spręsti šiuos uždavinius, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) siūlo tikslus ir veiksmus atspariai, tvariai ir atsakingai ES tiekimo grandinei sukurti. Todėl į ES strateginius sprendimus turėtų būti įtrauktos toliau nurodytos rekomendacijos:

1.4. pripažinti, kad atsižvelgiant į dabartinę tarptautinės padėties raidą ir privalomus socialinius bei aplinkosauginius apribojimus, savanoriškų, neprivalomų priemonių nepakanka tokiems sudėtingiems uždaviniams spręsti;

1.5. įtraukti visus viešojo ir privačiojo sektorių subjektus į techninės ir finansinės paramos valdymą, siekiant skatinti visapusišką pertvarką, nekuriant papildomų struktūrinių skirtumų tarp ES šalių ir užtikrinant pusiausvyrą, įtraukumą bei vienodas galimybes gauti paramą, pradedant teisingos pertvarkos priemonėmis, laikantis tarptautinių gairių ([2]);

([1]) *Increasingly strategic raw materials*, Europos Komisijos nario Thierry Bretono tinklaraštis, Europos Komisija, 2022 m. birželio 12 d.
([2]) *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*, TDO, Tarptautinės teisės komisija, 2023 m. birželio 16 d.

1.6. įtraukti Europos Parlamentą (ir ne tik kaip stebėtoją) į Europos svarbiausiųjų žaliavų valdybos veiklą. Tikimės, kad valdyba konsultuosis su ES socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis dėl visų pasiūlymų, užtikrindama įtraukius sprendimus ir vienodas sąlygas ES šalims;

1.7. atsižvelgti į vidutinės trukmės ir ilgalaikius **tiekimo šaltinių įvairinimo** tikslus, siekiant: a) mažinti svarbiausiųjų žaliavų paklausą ir vartojimą bei investuoti į perdirbimą ir pakartotinį naudojimą; b) vykdant reguliarią stebėseną, didinti atsinaujinančiųjų medžiagų naudojimą; c) investuoti į atsparią, tvarią ir atsakingą kasybos ir gamybos praktiką, be kita ko, trečiosiose šalyse, siekiant pagerinti socialinius ir aplinkos apaugos standartus; d) didinti tiekimą iš partnerių, kurie laikomi „patikimais“ tiek komercinių, tiek socialinių ir aplinkos srities apsaugos priemonių požiūriu; e) derėtis dėl naujų prekybos susitarimų – laisvosios prekybos susitarimų (LPS) – ir pritaikyti esamus susitarimus naudojantis veiksmingo Prekybos ir darnaus vystymosi skyriaus įgyvendinimo priemonėmis, laikantis tarptautinių darbo ir aplinkos apsaugos standartų ir skatinant juos įgyvendinti;

1.8. primygtinai paraginti ES teisėkūros institucijas susitarti dėl **Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvos** (angl. *Corporate Sustainability Due Diligence*) ir plėtoti **strateginius projektus** visoje tiekimo ir subrangos grandinėje, įskaitant trečiąsias šalis, užtikrinant, kad būtų taikomos Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) rekomendacijos daugiašalėms įmonėms, TDO trišalė deklaracija dėl principų, susijusių su daugiašalėmis įmonėmis ir socialine politika, ir EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijos dėl atsakingo naudingųjų iškasenų iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų tiekimo grandinių, **kad būtų galima atsakingai nutraukti veiklą su tokiomis šalimis**. Strateginių projektų **paspartintose procedūrose** neturėtų būti numatytas socialinių ir aplinkos apsaugos standartų viršijimas. EESRK pakartoja tai, ką jau yra pabrėžęs ankstesnėse nuomonėse, kad „nepaisant pirminės didelių įmonių išsamaus patikrinimo prievolės, labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms bus daromas netiesioginis poveikis, nes įmonės, kurios patenka į šios direktyvos taikymo sritį, padidins tiekėjams taikomus reikalavimus, susijusius su Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinių principų įgyvendinimu, jų nefinansinės informacijos atskleidimu ir jų pačių tiekimo grandinės valdymu. EESRK ragina valstybes nares praktiškai, konkrečiai ir veiksmingai teikti pagalbą, ypač labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms, struktūriškai bendradarbiaujant su atitinkamomis atstovaujančiomis organizacijomis“ ([3]);

1.9. išsamaus patikrinimo procedūras, apibrėžtas ir šiais metais TDO priimtoje strategijoje dėl deramo darbo tiekimo grandinėse ([4]), ir naujose EBPO gairėse dėl išsamaus patikrinimo gavybos sektoriuje, laikyti atskaitos tašku įgyvendinant šiame sektoriuje veikiančių įmonių išsamų patikrinimą;

1.10. prekybos susitarimuose garantuoti privalomą visų tarptautinių taisyklių ir standartų laikymąsi, pradedant nuo taikomų neteisėtai prekybai ištekliais ir numatant **su prekyba susijusias** sankcijas;

1.11. taikyti EBPO nuostatas dėl esamų sunkiųjų retųjų žemių elementų ar jų produktų atsargų; kai įmanoma, nustatyti tiekimo šaltinį ir prisiimti atsakomybę už išsamų patikrinimą visoje tiekimo grandinėje, užtikrinant jos atitiktį reikalavimams ir nesikliaujant trečiosiomis šalims; Reikia išnagrinėti galimybę imtis veiksmų, jei tiekėjas pakartotinai nesilaiko reikalavimų;

1.12. remti prekybos partnerių pastangas skatinti deramą darbą, vienodą darbo užmokestį ir lygias galimybes darbe, remiantis socialiniu dialogu ir kolektyvinėmis sutartimis; **teikti paramą įmonėms**, kad jos galėtų nustatyti konkrečiam sektoriui ([5]) būdingą riziką ir savo valdymo sistemose taikyti išsamaus patikrinimo procedūras;

1.13. nustatyti procedūras, kuriomis būtų užtikrinta, kad įmonės, gaunančios paskatas ir kitų formų paramą, nei tiesiogiai, nei netiesiogiai neprisidėtų prie žalos, padaromos naudojant žaliavas ir sunkiuosius retųjų žemių elementus, neatsakingai išgautus tokiomis aplinkybėmis, kai gresia žmogaus ir aplinkos teisių pažeidimai ir kai vyksta konfliktai;

([3]) EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 (OL C 443, 2022 11 22, p. 81).

([4]) TDO, *Strategy on decent work in supply chains*, 347-oji valdybos sesija, 2023 m. kovo mėn.

([5]) „Foreign Policy“, *Batteries are the battlefield – The next geopolitical contest may be over green technology, and China, for now, is poised to win control of those supply chain*, 2023 m. sausio 25 d.

1.14. užtikrinti, kad strateginiai projektai būtų vykdomi pirmiausia atlikus poveikio aplinkai vertinimą – pratęsiant dabartinį 30 dienų maksimalų terminą – ir įtraukiant socialinius partnerius bei vietos bendruomenes, kad būtų lengviau gauti visų suinteresuotųjų subjektų pritarimą ir išvengti projektų įgyvendinimo saugomose teritorijose rizikos; užtikrinti, kad būtų visapusiškai išnaudotas šių iniciatyvų suteikiamas kokybiškų darbo vietų kūrimo potencialas;

1.15. nustatyti 30 % tikslą antrinių žaliavų projektams, kai antrinės žaliavos gaunamoms, pavyzdžiui, iš atliekų sąvartynų arba atliekų regeneracijos ir perdirbimo įrenginių. Ne mažiau svarbu bus įvertinti ankstesnius įmonių veiklos rezultatus, vykdant skaidrų ir demokratinį atrankos procesą, į sprendimų priėmimo procesą įtraukiant visas ES institucijas ir suinteresuotuosius subjektus, o ne tik naująją Komisijos reglamentavimo patikros valdybą;

1.16. vykdyti įvairių gamybos grandinės dalyvių bendradarbiavimą remiant visapusiškų socialinių partnerių susitarimų priėmimą ir, kaip apibrėžė Tarptautinė darbo organizacija (TDO) ([6]), padėti visiems suinteresuotiesiems subjektams ir tarptautinėms bei nacionalinėms įmonėms imtis tinkamų priemonių užtikrinti valstybės pareigą ginti žmogaus teises ir įmonių atsakomybę už jų laikymąsi, stiprinant viešąsias institucijas ir socialinių partnerių bei pilietinės visuomenės gebėjimus;

1.17. primygtinai raginti investuotojus ir retųjų žemių elementų pramonę skelbti ataskaitas apie trečiųjų šalių tiekėjų tiekimo šaltinius, naudojant finansinius svertus ir galimas ribojamąsias priemones, kad įmonės būtų atgrasomos nuo tiekimo iš rizikingų šalių. Į produkto sąnaudas taip pat turėtų būti įtrauktos socialinės ir aplinkos srities apsaugos, atliekų apdorojimo ir perdirbimo procesų sąnaudos;

1.18. **remti gamybos grandinės skaitmenizaciją.** Skaitmeninių technologijų naudojimas bus labai svarbus gerinant tiekimo grandinės valdymą ir gamybos grandinės efektyvumą, taip pat laiku nustatant problemas, pasitelkiant užsakymų valdymo platformas, produktų atsekamumą bei gamybos procesų stebėseną;

1.19. investuoti į **mokymą, įgūdžių tobulinimą ir inovacijas**, kad būtų kuriamos kokybiškos darbo vietos ir tvarios gamybos sistemos, taikant paskatas ir Europos finansines priemones, skirtas visai gamybos grandinei stiprinti.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. *Aplinkybės*

2.1.1. Susiklosčius naujoms geopolitinėms aplinkybėms, būtina pertvarkyti gamybos grandines pagal naujus kriterijus, kurie nebūtų daugiausia susiję tik su sąnaudomis ir rinkos dinamika: 1) nepriklausymas nuo atskirų dominuojančių šalių, tiekimo šaltinių įvairinimas, kad būtų išvengta tiekimo sutrikimo rizikos; 2) strateginis savarankiškumas, be kita ko, dėl politinių priežasčių; 3) saugumas; 4) aplinkos ir socialinis tvarumas.

2.1.2. Dėl augančio vertės grandinių naudojimo sukuriama daugiau darbo vietų, nes milijonai neoficialių darbo vietų tapo oficialiomis, tačiau daugeliu atvejų, kaip pabrėžė TDO ([7]), pablogėjo darbo sąlygos, sveikatos apsauga ir sauga, padaugėjo vaikų darbo ir priverčiamojo darbo atvejų bei diskriminacijos formų ir trūksta teisinės apsaugos. Be to, tai padarė didelį poveikį aplinkai, ypač gavybos sektoriuje, pramoninėse zonose ir laisvosiose pramonės zonose (Perdirbimo eksportui zonose – angl. EPZ), kuriose daugiausiai dirba moterys.

([6]) *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*, TDO, Tarptautinės teisės komisija, 2023 m. birželio 16 d.

([7]) TDO, *Strategy on decent work in supply chains*, 347-oji valdybos sesija, 2023 m. kovo mėn.

2.1.3. Pasaulinėse tiekimo grandinėse ([8]), kurios smarkiai nukentėjo nuo COVID krizės, dirba **daugiau kaip 450 mln. darbuotojų, iš jų 190 mln. moterų,** – ne tik drabužių ir žemės ūkio, bet ir kasybos bei automobilių pramonės sektoriuose ([9]). Moterys, kurios pasaulinėse tiekimo grandinėse sudaro didelę darbo jėgos dalį, daugiausia dirba mažai apmokamą ir žemos kvalifikacijos darbą. Remiantis Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) duomenimis, Europoje vien tik naftos gavybos ir perdirbimo sektoriuje dirba 3,4 mln. darbuotojų.

2.1.4. Aplinkos apsaugos srityje Pasaulio bankas taip pat paragino imtis sinerginių veiksmų vykdant naują gamybos politiką, visų pirma strateginių naudingųjų iškasenų sektoriuje ([10]).

2.1.5. Svarbiausiųjų žaliavų gavybos ir perdirbimo srityse Europa yra labai priklausoma nuo trečiųjų šalių. 63 % baterijose naudojamo kobalto išgaunama Kongo Demokratinėje Respublikoje (KDR), 97 % magnio gaunama iš Kinijos, o beveik 100 % visame pasaulyje naudojamų retųjų žemių elementų rafinuojama Kinijoje, tačiau išgaunama kitur, daugiausia Mianmare. Pietų Afrika tiekia 71 % platinos grupės metalų (rutenio, rodžio, paladžio, osmio, iridžio ir platinos) ([11]), o Turkija – 98 % Europos borato ([12]). Neseniai atliktame EP tyrime ([13]) pateikiami naujausi duomenys apie svarbiausiųjų žaliavų importo lygį; iš tyrimo matyti, kad dauguma žaliavų, kurios yra būtinos kai kuriems Europos pramonės sektoriams, ES importuoja iš menkos ekonominės laisvės ir žemo demokratijos lygio šalių ir joms artimiausiu metu bus sunku rasti alternatyvų.

2.1.6. Konkretus pavyzdys – Mianmaras (Birma): ši šalis jau dvejus metus yra valdoma smurtinės karinės diktatūros ir Kinijos „naudojama“ kaip gavybos šalis. Nuo 2016 m. Kačino valstijoje, kuri yra šalies šiaurinėje dalyje, Singapūro dydžio vietovėje buvo įsteigta daugiau kaip 2 700 sunkiųjų retųjų žemių elementų kasyklų. *Global Witness* ataskaitos duomenimis, dėl šio labai toksiško sektoriaus veiklos eksternalizacijos į Mianmarą šis regionas tapo didžiausiu pasaulyje dviejų brangiausių sunkiųjų metalų – disprozio ir terbio – tiekimo šaltiniu ([14]). Be to, svarbiausiosios žaliavos, pavyzdžiui, litis, nors yra itin svarbios novatoriškai gamybai, dažnai būna labai toksiškos jas apdorojantiems darbuotojams ([15]). Europos cheminių medžiagų agentūros Rizikos vertinimo komiteto nuomone, trys ličio druskos (ličio karbonatas, hidroksidas ir chloridas) turėtų būti klasifikuojamos kaip „žinomos žmonių reprodukcinei sveikatai toksiškos medžiagos“, nes jos sukelia nevaisingumą ir persileidimus ([16]). Šiam klasifikavimui prieštarauja kai kurie gamintojai, teigdami, kad moksliniai įrodymai yra „per menki“, kad būtų galima „pagrįsti“ tokią griežtą klasifikaciją, kuri padarytų didelį poveikį Europos pramonės tikslams, susijusiems su elektra varomomis transporto priemonėmis, baterijomis ir svarbiausiosiomis žaliavomis ([17]).

2.1.7. EESRK pabrėžia, kad labai svarbu naujosios Europos strategijos dėl žaliavų, įskaitant retas ir dažnai toksiškas žaliavas, kurios yra labai svarbios Europos pramonei, tikslus nukreipti į investicijas į novatoriškus ir tvarius gavybos metodus, retų medžiagų perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą, pakeitimą netoksiškomis medžiagomis, tiekimo perkėlimą iš šalių, kuriose taikomi rizikingi socialiniai ir aplinkos apsaugos standartai. Kartu pirmenybė turėtų būti teikiama

([8]) TDO, *Integrated Strategy on fundamental Principles and Rights at Work*, 2017–2023 m.
([9]) TDO, *Technical Meeting on Achieving Decent Work in Global Supply chains*, Ženeva, 2020 m. vasario 25–28 d.; *Dissensus and deadlock in the evolution of labor governance: global supply chains and the International Labour Organization (ILO)*, (TDO) Huw Thomas & Mark Anner, Springer.
([10]) *Minerals for climate Action: The Mineral Intensity for the clean energy transition, Climate-Smart Mining Facility*, 2020 m.
([11]) *U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries, 2023 m. sausio mėn.*
([12]) *Estimation of the Turkish Boron Exportation to Europe.*
([13]) *Global Value Chains: potential synergies between external trade policy and internal economic initiatives to address the strategic dependencies of the EU*, EP 702.582, 2023 m. kovo mėn.
([14]) https://www.globalwitness.org/en/campaigns/natural-resource-governance/myanmars-poisoned-mountains/, 2022 m. rugpjūčio 9 d.
([15]) https://www.euronews.com/2023/03/27/europes-raw-materials-rush-does-not-justify-keeping-workers-in-the-dark-about-lithiums-dan
([16]) https://www.politico.eu/article/eu-commission-toxic-or-magic-batteries-industry-freaks-out-over-proposal-to-classify-lithium-as-a-toxin/
([17]) https://www.ft.com/content/c918587e-b7f9-48e7-9389-b9132ec5a14f

darbuotojų, dirbančių su šiomis žaliavomis, sveikatos apsaugai ir saugai laikantis tarptautinių standartų. EESRK ragina ES valstybes nares, kurios dar neratifikavo dviejų pagrindinių TDO konvencijų Nr. 155 ir 187 dėl sveikatos ir saugos darbe, kuriose įtvirtinta teisė į saugią darbo aplinką ([18]), jas ratifikuoti.

2.1.8. Iš daugybės turimų duomenų matyti, kad aplinkos niokojimas, žemės konfiskavimas, kai kuriose šalyse su valdžia susijusių brutalių karinių pajėgų samdymas, padidėjusi retųjų žemių elementų ir žaliosios energijos paklausa labai padidino piktnaudžiavimą vietos lygmeniu įvairiomis aplinkybėmis.

3. **ES veiksmai ir vertės grandinių tvarumas**

3.1. Siekdama pritaikyti teisės aktus ir sukurti atsparesnes ES pramonės ekosistemas, Europos Komisija 2020 m. įsteigė **Europos žaliavų aljansą** (angl. ERMA).

3.2. 2023 m. vasario 1 d. ES pradėjo įgyvendinti **Žaliojo kurso pramonės planą** (angl. GDIP) ir dvi jo priemones: Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą ir Europos svarbiausiųjų žaliavų aktą.

3.3. Europos strategijoje ([19]) yra nustatyti ilgalaikiai tikslai užtikrinti didesnį Europos savarankiškumą pasauliniu lygmeniu, tačiau taip pat turėtų būti siekiama skatinti naują strategiją trečiųjų šalių tiekėjų atžvilgiu, glaudžiai susiejant ES ekonominius ir prekybinius interesus su socialinių ir darbo teisių įsipareigojimais, numatytais Sąjungos, tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir tarptautinėse aplinkos teisės normose. Buvo atliktas specialus tyrimas dėl socialinio gyvavimo ciklo vertinimo (angl. *social life cycle assessment*) metodikos, kaip atsakingo apsirūpinimo žaliavomis Europoje priemonės ([20]).

3.4. Iš *Associated Press* (AP) atliktos analizės matyti, kad retųjų žemių elementai nebuvo įtraukti į ES reglamentą ([21]) dėl konfliktinėse zonose išgaunamų naudingųjų iškasenų. Šiuo reglamentu siekiama užkirsti kelią naudingųjų iškasenų tiekimui iš regionų, kuriuose pelnas naudojamas ginkluotiems konfliktams finansuoti, arba tokį tiekimą sumažinti, tačiau šis reglamentas taikomas tik nedideliam naudingųjų iškasenų skaičiui: alavui, tantalui, volframui ir auksui (3TG), įvežamiems iš KDR, kaimyninių šalių ar kitų didelės rizikos zonų. Viename Europos Komisijos pareiškime buvo atkreiptas dėmesys į tiekimo grandinės, apimančios ir Europą, priežiūros trūkumus ir teigiama, kad „dar neaišku, kaip“ veiks Kinijos siekis reglamentuoti retųjų žemių elementus ([22]).

3.5. 2019 m. apsirūpinimo naudingosiomis iškasenomis partnerystės, kurią pirmiausia sudarė Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada ir Australija, prie kurių vėliau prisijungė Suomija, Prancūzija, Vokietija, Japonija, Korėja, Švedija, Jungtinė Karalystė ir Europos Komisija, tikslas – skatinti atsakingą gamybą ir saugų pasaulio ekonomikai bei nacionaliniam saugumui svarbių naudingųjų iškasenų tiekimą. Tai strategija, kuria reaguojama į didėjantį susirūpinimą dėl priklausomybės nuo svarbiausiųjų naudingųjų iškasenų, būtinų aukštųjų technologijų produktams gaminti, importo ([23]).

([18]) *Konvencija dėl darbuotojų saugos ir sveikatos, 1981 m. (Nr. 155), Konvencija dėl darbuotojų saugos ir sveikatos gerinimo skatinimo koncepcijos, 2006 m. (Nr. 187).*

([19]) Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma saugaus ir tvaraus svarbiausiųjų žaliavų tiekimo užtikrinimo sistema ir kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 168/2013, (ES) 2018/858, (ES) 2018/1724 ir (ES) 2019/1020 (COM(2023) 160 *final*). Reglamente nustatyti aiškūs strateginės žaliavų tiekimo grandinės nacionalinių pajėgumų ir ES tiekimo įvairinimo iki 2030 m. tiksliniai parametrai: bent 10 % metinio ES suvartojamo kiekio turi būti gaunama iš ES gavybos, bent 40 % metinio ES suvartojamo kiekio turi būti gaunama iš ES perdirbimo, bent 15 % metinio ES suvartojamo kiekio turi būti gaunama iš perdirbimo šalies viduje, ne daugiau kaip 65 % Sąjungos metinio kiekvienos strateginės žaliavos suvartojimo bet kuriuo atitinkamu perdirbimo etapu turi būti gaunama iš vienos trečiosios šalies.

([20]) https://doi.org/10.1007/s11367-019-01678-8

([21]) 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/821, kuriuo nustatomos alavo, tantalo, volframo, jų rūdų ir aukso iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų Sąjungos importuotojų prievolės dėl išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo (OL L 130, 2017 5 19, p. 1).

([22]) https://apnews.com/article/technology-forests-myanmar-75df22e8d7431a6757ea4a426fbde94c

([23]) https://www.state.gov/minerals-security-partnership/, 2022 m. birželio 14 d.

3.6. EESRK pritaria **2020 m. ES įsteigto Europos žaliavų aljanso tikslams** ir atkreipia dėmesį į tai, kad dar **nuomonėje dėl tvarių tiekimo grandinių ir deramo darbo tarptautinėje prekyboje** ([24]) jis buvo nurodęs veiksmus, kurių reikia imtis siekiant užtikrinti, kad tikslai, susiję su pagarba žmogaus teisėms ir deramų darbo vietų kūrimu, prekybos politikoje ir įmonių valdyme neliktų šalutiniai, visų pirma taikyti išsamų patikrinimą (jau pateiktas pasiūlymas dėl ES direktyvos), kuris turi būti stiprinamas visoje vertės grandinėje, kaip iš dalies numatyta Prancūzijos ir Vokietijos teisės aktuose ([25]).

3.7. Patvirtinus žiedinės ekonomikos politiką ir programas, kuriose jau projektavimo etape dalyvautų socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė, būtų galima sėkmingai užbaigti ciklą ir sukurti naujas retų žaliavų perdirbimo rinkas; taip pat atsirastų didžiulis potencialas kurti žiedinės ekonomikos sektoriuje darbo vietas, susijusias su antrinėmis žaliavomis ir atliekų perdirbimu. Kai kurie tyrimai rodo, kad iki 2030 m. bus sukurta 700 000 naujų darbo vietų ([26]). Tačiau tam reikia daugiau paskatų ir įsipareigojimų Europos ir nacionaliniu lygmenimis ([27]).

3.8. EESRK taip pat ragina stebėti, ar veiksmingai įgyvendinama Nefinansinės informacijos atskleidimo direktyva, ir dėti pastangas atsisakyti savanoriško žmogaus ir darbo teisių apsaugos priemonių pobūdžio, užtikrinant sinergiją su tarptautinės prekybos ir investicijų darbotvarke ([28]).

3.9. EESRK pažymi, kad, nepaisant didžiulio Europos Komisijos įsipareigojimo, Europos šalys labai vėluoja ir nesutaria dėl būtinybės priimti bendrą strategiją, kuria siekiama sumažinti problemas apsirūpinant žaliavomis, dėl kurių iki šiol būdavo sudaromos sutartys (tiek dėl kasybos, tiek dėl rafinavimo) su šalimis, kurios yra labai neatsakingos socialiniu ir aplinkos apsaugos požiūriu.

3.10. Neseniai priimta EP rezoliucija (parengta remiantis EP tyrimu ([29]) dėl vertės grandinių ir sinergijos su prekybos politika ([30])), kurioje Europos šalys raginamos parengti naują pramonės politiką, kad būtų struktūriškai ir nuosekliai sprendžiamas ES strateginio savarankiškumo pagrindiniuose sektoriuose klausimas, nesulėtinant žaliojo kurso ekologinės pertvarkos tikslų įgyvendinimo ir užtikrinant socialinius ir darbo standartus visoje gamybos grandinėje.

3.11. Bus labai svarbu **kurti aljansus su panašiai mąstančių šalių Vyriausybėmis**, tvirtą sinergiją su demokratinių šalių Vyriausybėmis ir imtis priemonių užtikrinti pagrindinių darbo teisių laikymąsi bei aplinkos apsaugą. Dabar daug finansinių išteklių šiems uždaviniams spręsti skiria daugelio šalių Vyriausybės: JAV pagal **Infliacijos mažinimo įstatymą**, Indija, taikanti įvairias paskatas baterijų ir fotovoltinių produktų sektoriuje, Japonija, kurios investicijų planui skirta apie 140 mlrd. EUR. Vienas iš ES ir JAV susitarimo dėl svarbiausiųjų žaliavų tikslų – kad ES išgaunami arba perdirbami retųjų žemių elementai taip pat būtų laikomi „pagamintais JAV“ (angl. *made in USA*), kaip jau yra numatyta JAV ir Japonijos susitarime ([31]).

([24]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Tvarios tiekimo grandinės ir deramas darbas tarptautinės prekybos srityje“ (tiriamoji nuomonė) (OL C 429, 2020 12 11, p. 197).

([25]) Svarbu paminėti 2017 m. Prancūzijoje ir neseniai 2023 m. vasario mėn. Vokietijoje priimtus išsamaus patikrinimo teisės aktus.

([26]) Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma, *„Žiedinės ekonomikos politikos poveikis darbo rinkai“*, 2018 m.

([27]) *Securing sustainable raw materials supply in Europe. IndustriAll Europe's recommendations for 'Critical Raw Materials Resilience'*. Briuselis, 2021 m. birželio 10 d., *IndustriAll* 129/2021.

([28]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Tvarios tiekimo grandinės ir deramas darbas tarptautinės prekybos srityje“ (tiriamoji nuomonė) (OL C 429, 2020 12 11, p. 197).

([29]) *Global Value Chains: potential synergies between external trade policy and internal economic initiatives to address the strategic dependencies of the EU*, EP 702.583, 2023 m. kovo mėn.

([30]) 2023 m. vasario 16 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES strategijos pramonės konkurencingumui, prekybai ir kokybiškų darbo vietų kūrimui skatinti (2023/2513(RSP)) (OL C 283, 2023 8 11, p. 18).

([31]) *Will the scramble for rare earths produce a transatlantic trade accord?*, Cecilia Malmström (PIIE) 2023 m. balandžio 6 d.

3.12. EESRK mano, kad šie dvišaliai susitarimai turėtų būti įtraukti į G7 bendros prekybos retųjų žemių elementais strategijos pagrindą, o stipriausios ekonomikos šalys taip pat turėtų įsipareigoti saugoti socialinius ir aplinkos apsaugos standartus kasyba ir rafinavimu užsiimančiose šalyse.

Briuselis, 2023 m. rugsėjo 20 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas
Oliver RÖPKE